

DORIS LESSINGNING “QUDUQDAGI JIMJIT JARYOD”, “LUSI
GRENCH” VA “SO‘ROQDAGI ONA” QISQA HIKOYALARIDA
TIMSOL, RAMZ VA ARXETIPLARNING BADIY-FUNKSIONAL
TALQINI”

Davlatova Vazira Otabek qizi
Mustaqil izlanuvchi,
O‘zbekiston davlat jahon tillari
universiteti Ingliz tili amaliy
fanlar kafedrasida katta o‘qituvchisi
vaziraotabekovna97@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola Doris Lessingning “Quduqdagi Jimjit Faryod”, “Lusi Grench” va “So‘roqdagi ona” qisqa hikoyalarida timsol, ramz va arxetiplarning badiiy-funksional talqini masalasini o‘rganadi. Tadqiqot timsol, ramz va arxetip tushunchalarining adabiyotshunoslikdagi farqlari, ularning asardagi ma‘nosi va funksiyasini tahlil qiladi. Timsol aniq predmet orqali qahramon ruhiyatini ochsa, ramz ko‘p qatlamli, yashirin ma‘no beruvchi obraz sifatida namoyon bo‘ladi, arxetip esa insoniyat kollektiv ongiga oid universal timsoldir. Maqolada har bir hikoya misol qilib keltirilib, qahramonlarning ichki dunyosi, ijtimoiy muhit va psixologik jarayonlarining timsoliy va ramziy ifodasi yoritiladi. Shuningdek, arxetiplar orqali qisqa hikoyalar umuminsoniy mazmun bilan boyitilib, adabiy va estetik qatlamlar kengaytiriladi. Tadqiqot Lessing ijodidagi badiiy vositalarning psixologik realizm, ijtimoiy tanqid va semantik chuqurlik yaratishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: timsol, ramz, arxetip, psixologik realizm, qisqa hikoya, ramziy talqin, arxetipik struktura, badiiy-funksional tahlil, qahramon ruhiyati, ijtimoiy adolatsizlik, semantik qatlam.



Doris Lessing XX asr ingliz adabiyotining eng teran psixologik yo'nalishdagi ijodkorlaridan biri bo'lib, uning qisqa hikoyalari inson ruhiyatidagi ziddiyatlar, ijtimoiy adolatsizliklar va madaniy identifikatsiya, shuningdek, mustamlakachilik sharoitida shakllangan ongni badiiy tahlil qilish bilan ajralib turadi. Lessing qisqa hikoyalarda timsol, ramz va arxetiplar voqelikning ko'p qatlamli talqinini yuzaga chiqaruvchi asosiy badiiy vositalar sifatida namoyon bo'ladi. Ular orqali yozuvchi qahramonlarning ong osti jarayonlarini ochadi, ijtimoiy muhit ta'sirini kuchaytiradi hamda hikoyalarning semantik hajmini kengaytiradi. Mazkur maqolada "Quduqdagi Jimjit Faryod"¹[2:91-97], "Lusi Grench"²[3:79-86] va "So'roqdagi ona"³[3:36-43] qisqa hikoyalardagi ramzlar tizimi hamda arxetipik strukturalarning badiiy-funksional talqini ko'rib chiqiladi.

Adabiyotshunoslikda timsol, ramz va arxetip tushunchalari bir-biriga yaqin bo'lsa-da, ular mazmuni, vazifasi va badiiy funksiyasi jihatidan farq qiladi. Timsol — muayyan g'oya yoki holatni ko'rsatadigan badiiy obraz bo'lib, u asarda aniq ko'rinish kasb etadi. Uning ma'nosi asar ichida shakllanadi. Ramz — chuqur, ko'p qatlamli ma'noga ega bo'lgan belgidir. U matndan tashqarida ham mavjud bo'lgan umumlashma ma'noni ifodalaydi. Arxetip — insoniyatning kollektiv ongida yashab keladigan qadimiy universal timsol bo'lib, barcha madaniyatlarda uchraydi⁴[1:48];

Timsol, Ramz va Arxetiplarning taqqoslanishi

Tushuncha	Ta'rif	Asosiy xususiyatlari	Misol
Timsol (Obraz)	Muayyan tushuncha yoki g'oyani ifodalovchi badiiy obraz.	<ul style="list-style-type: none">• Predmetga tayangan• Ma'nosi matn ichida shakllanadi• Talqin doirasi asar bilan bog'liq	Quduq – ruhiy holat timsoli

¹ D.Lessing. *African Stories: The Nuisance*. – London: Michael Joseph, 1964. –91-97 p.

² D. Lessing. *The Habit of Loving: Lucy Grange*. – London: Michael Joseph, 1957. – 79-86 p.

³ D. Lessing. *London Observed: Stories and Sketches: The Mother of the Child in Question*. – London: MacGibbon & Kee, 1962. – 36-43 p.

⁴ C.G.Jung. (2008). *The Archetypes and The Collective Unconscious*, Beijing: China Social Science Publishing House.

Ramz (Simvol)	Ko'p qatlamli, umumlashgan ma'nodagi belgili obraz.	<ul style="list-style-type: none"> • Ma'nosi matndan tashqarida ham mavjud • Ko'p ma'nolilik kuchli • Abstrakt g'oyalarni ifodalaydi 	Qush – ozodlik ramzi
Arxetip	Kollektiv ongda mavjud bo'lgan universal timsol.	<ul style="list-style-type: none"> • Qadimiy va umumiy • Madaniyatlararo takrorlanadi • Insoniyatga xos ramziy ma'no 	Ona arxetipi – himoya, mehr

Doris Lessingning “Quduqdagi Jimjit Faryod”, “Lusi Grench” va “So‘roqdagi ona” qisqa hikoyalarida timsol, ramz va arxetiplar estetik mazmun yaratishda markaziy o‘rin tutadi. Ular: psixologik realizmni shakllantiradi; personajlarning ichki olamini ochadi; ijtimoiy adolatsizliklarni ramziy ko‘rinishga keltiradi; hikoyalarni semantik jihatdan boyitadi.

Lessing ijodi uchun ramzlar — badiiy uslub emas, balki inson ruhining yashirin mexanizmlarini ko‘rsatadigan kuchli vosita; arxetiplar esa hikoyalarni global, umuminsoniy mazmun bilan boyituvchi qatlamdir.

Doris Lessing qisqa hikoyalarida timsol, ramz va arxetiplar tahlili

Kategoriya	Qisqa hikoya	Misol	Izoh (Tahlil)
Timsol	“Quduqdagi Jimjit Faryod”	Quduq	Ayolning ichki dardi, ruhiy chuqurligi timsoli.
Timsol	“Lusi Grench”	Sovuq ranglar	Lusining ruhiy izolyatsiya va yolg‘izligining tasviri ifodasi.
Timsol	“So‘roqdagi ona”	So‘roq xonasi	Onaning ruhiy siqilishi va tizimning quruqligi timsoli.
Ramz	“Quduqdagi Jimjit Faryod”	Jimjit faryod	Ayollar tarixiy jimligi, bostirilgan dard ramzi.
Ramz	“Lusi Grench”	Bo‘sh xona	Lusining ruhiy bo‘shlig‘i, mehrsizlik ramzi.
Ramz	“So‘roqdagi ona	Ona ko‘z yoshlari	Kuchsizlik, adolatsizlik ramzi.



Arxetip	Quduqdagi Faryod	Jimjit	Ona arxetipi	Mehr, sabr, ayollik og'rig'i timsoli.
Arxetip	Quduqdagi Faryod	Jimjit	Soya arxetipi	Ayolning ichki qorong'uligi, qo'rquvi.
Arxetip	Lusi Grench		Beg'ubor qiz	Sodda, himoyasiz ayol arxetipi.
Arxetip	Lusi Grench		Qurbon	Jamiyat va odob me'yorlarining qurboni.
Arxetip	So'roqdagi ona		Ona arxetipi	Farzandni himoya qiluvchi universal ona obrazi.
Arxetip	So'roqdagi ona		Beg'ubor bola	Himoyaga muhtoj begunohlik arxetipi.

Demak, Doris Lessing qisqa hikoyalarida timsol, ramz va arxetiplar qahramonlarning ruhiy holati va ijtimoiy muhit ta'sirini chuqur ochadi. Quduq, sovuq ranglar va so'roq xonasi timsoli orqali ruhiy iztirob yoritiladi. Ramzlar umumiy dardni ifodalasa, arxetiplar qisqa hikoyalarga umuminsoniy mazmun bag'ishlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jung.C.G. The Archetypes and The Collective Unconscious , Beijing: China Social Science Publishing House,2008.–48 p.
2. Lessing. D. *African Stories: The Nuisance.* – London: Michael Joseph, 1964. –91-97 p.
3. **Lessing. D.** *The Habit of Loving: Lucy Grange.* – London: Michael Joseph, 1957. – 79-86 p.
4. Lessing. D. *London Observed: Stories and Sketches: The Mother of the Child in Question.* – London: MacGibbon & Kee, 1962. – 36-43 p.

